

بررسی تاثیر آموزش های دینی - اسلامی بر پرهیز از تجمل گرایی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد

معصومه رضایی^۱

^۱ کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر آموزش های دینی- اسلامی بر پرهیز از تجمل گرایی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد انجام گرفته است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و از جهت نحوه گردآوری داده ها و میزان کنترل متغیرها، از نوع پژوهش های توصیفی - پیمایشی می باشد. جمعیت مورد مطالعه در پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد می باشد. جهت تعیین حجم افراد نمونه به جدول مورگان استناد شد و تعداد ۲۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. به طور کلی در سطح آمار توصیفی از شاخص هایی همچون جداول توزیع فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد، و در سطح آمار استنباطی از آزمون هایی همچون آزمون t تک نمونه ای، آزمون تحلیل واریانس یک راهه و آزمون همبستگی استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل کوواریانس چند متغیره نشان داد که بین میانگین نمرات پس آزمون دو گروه در آموزش های دینی- اسلامی، با کنترل اثر پیش آزمون تفاوت معنی داری دیده می شود. بدین ترتیب با توجه به نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره می توان گفت آموزش های دینی تاثیر معنی داری بر کاهش تجمل گرایی در دانش آموزان داشته است.

واژه های کلیدی: آموزش های دینی- اسلامی، تجمل گرایی، دانش آموزان مقطع ابتدایی، شهرستان لامرد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- بیان مسئله

مصرف، از مؤلفه های اساسی زندگی بشر است، و جدا کردن انسان از آن، کاری ناممکن است. پیوند انسان با مسئله مصرف تا آنجاست که حتی در روز رستاخیز نیز سخن از مصرف انسان است. مروری بر آمار و اخبار مربوط به اسراف و مصرف بیش از حد که در مغایرت با آموزه های دینی و ضرورت های ملی قرار دارد، گویای وجود پدیده ای به نام مصرف زدگی در جامعه ایران اسلامی است. حال آنکه نه تعریف ارزش ها و هویت انسان از دیدگاه اسلام و نه چنین هویتی از نگاه سنت و میراث ایرانی، ارتباطی با این نمایش مصرف دارد. این در حالی است که این اسراف و تبذیر در جامعه ای صورت می گیرد که برخی از خانواده ها از فراهم کردن حداقل های زندگی محروم هستند. (محمدی، ۱۳۹۴: ۱۸)

زراره بن اعین گوید که از امام محمد باقر (ع) معنای این سخن خداوند را پرسیدم که فرمود: «روزی که زمین به زمینی دیگر مبدل شود» فرمود: «به نان پاکیزه ای تبدیل می شود که مردمان از آن می خورند تا از حساب فارغ شوند، گوینده ای به او گفت: «مردمان در آن روز گرفتارند و به خوردن و نوشیدن نمی توانند بیندیشند!»

امام (ع) فرمود: «خداوند، فرزند آدم را میان تهی آفرید و ناگزیر باید بخورد و بیاشامد. آیا اهل محشر گرفتارترند یا کسانی که در دوزخ به سر می برند؟ اهل دوزخ [نیز] آب می طلبند و خدا درباره ایشان می فرماید: اگر آب بطلبند، به آنان آبی داده خواهد شد مانند مس گداخته که چهره ها را می سوزاند، و چه بد شرابی است.»

بی گمان مصرف، به خودی خود نه تنها پدیده ای ناپسند نیست که بسیار بایسته و لازم است؛ چرا که مصرف، یکی از شیوه های جایگزین ناپذیر برای پاسخگویی به نیازهای طبیعی و غریزی انسان است که بدون آن، حیات مادی و معنوی انسانها دستخوش آشفتگی و نابسامانی خواهد شد و معیشت انسان، لذت و لطف خود را از دست خواهد داد؛ اما نکته اینجاست که گاهی مصرف شکل طبیعی خودش را از دست داده، به جای آنکه به عنوان یک پدیده حیاتی در خدمت انسان باشد، انسان به خدمت او در می آید. بدین گونه وسیله به هدف تبدیل می شود و همه قوای مادی و معنوی انسان که باید با مصرف درست به اوج تکامل و تعالی برسد، بر اثر مصرف زدگی در سراشی بی سقوط قرار می گیرد. همچنین زمینه انواع تباهی ها و ناهنجاریها فراهم می آید، و سرانجام، این موهبت بزرگ به تعبیر مقام معظم رهبری به بلایی بزرگ تبدیل می شود: «برای جامعه بلای بزرگی است که میل به مصرف، روز به روز در آن زیاد شود و همه به بیش تر مصرف کردن، بیش تر خوردن، متنوع خوردن، متنوع پوشیدن، و دنبال نشانه های مد و هر چیز تازه برای وسایل زندگی و تجملات آن رفتن تشویق بشوند.»

از اینجاست که ضرورت «اصلاح الگوی مصرف» آشکار می شود و اهمیت دغدغه مقام معظم رهبری در این باره و ارزشمندی اعلام سال ۱۳۸۸ خورشیدی به عنوان سال «حرکت به سوی اصلاح الگوی مصرف» از سوی ایشان، کاملاً آشکار می شود.

«ایشان در این باره می فرماید: ما بایستی به سمت اصلاح الگوی مصرف حرکت کنیم. مسئولین کشور در درجه اول، چه قوه مقننه، چه قوه مجریه و چه سایر مسئولین کشور، قوه قضائیه و غیر آنها، و اشخاص و شخصیتها در رتبه های مختلف اجتماعی و آحاد مردم از فقیر و غنی، بایستی به این اصل توجه کند که باید الگوی مصرف را اصلاح کنند. من این سال را سال حرکت مردم و مسئولین به سوی اصلاح الگوی مصرف می دانم و امیدوارم که این عنوان که اصلاح الگوی مصرف است برای همه ما دستور العمل باشد و همه ما بتوانیم بر طبق این شعار مهم و حیاتی و اساسی برای کشور عمل کنیم و از منابع کشورمان به بهترین وجهی استفاده نماییم.» (هفته نامه صبح صادق: ۱۳۸۸).

برای آنکه از هر کاری نتیجه ای درست گرفته شود، و از آن کار پیامدهای زیانباری متوجه شخص نشود، نخست باید با فرهنگ آن کار آشنا بود. مصرف نیز از پدیده هایی است که فرهنگ خاص خود را دارد، و عدم آشنایی با این فرهنگ می تواند به زیان و تباهی فرد و جامعه بینجامد.

گاهی مصرف شکل طبیعی خودش را از دست داده، به جای آنکه به عنوان یک پدیده حیاتی در خدمت انسان باشد، انسان به خدمت او در می آید. بدین گونه وسیله به هدف تبدیل می شود و همه قوای مادی و معنوی انسان که باید با مصرف درست به اوج تکامل و تعالی برسد، بر اثر مصرف زدگی در سراسیمی سقوط قرار می گیرد.

بخشی از آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت: به فرهنگ سازی درباره مصرف و آموزش «درست مصرف کردن» اختصاص یافته است؛ آیات و اخباری که در آنها به میانه روی در مصرف، پرهیز از اسراف و تبذیر، پرهیز از هدر دادن اموال، پرهیز از راکد نگه داشتن اموال و... اشاره شده است، همه در پی فرهنگ سازی برای مصرف اند. و مصرف درست، آن است که با توصیه های یاد شده هماهنگ باشد.

بر این اساس، اسلام از یک سو راه مصرف را برای انسانها باز می گذارد تا دنیایشان سامان پذیرد و زندگی به کامشان گوارا شود، واز سوی دیگر، کاملاً مراقب است که مسئله مصرف از جاده اعتدال و شرع خارج نشود، و بدین گونه آخرت آنها نیز آباد شود. و از آنجا که اصل مصرف با غریزه و طبیعت انسان همسو است و انسان به طور طبیعی و غریزی به مصرف گرایش دارد، دین مقدس اسلام درباره توصیه به مصرف، چندان نیازی نمی بیند؛ اما از آنجا که همواره لذت مصرف می تواند زمینه ساز انواع لغزشها، اسرافها و فخرفروشیها باشد، ضرورت اصلاح الگوی مصرف، توصیه دائمی آموزه های قرآنی و روایی می شود، تا بر اثر رعایت این اصل،

پیروان اسلام، هم از اصل لذت مصرف باز نمانند و هم از مصرف زدگی دور بمانند و در نتیجه بر اثر سامان دادن به مصرف خویش، خوشبختی دنیا و آخرت را در خویش گرد آورند. (نواصر، ۱۳۸۹: ۱۵)

با تأملی دقیق در دو واژه مصرف و مصرف زدگی، درمی یابیم که آنچه ایندو را از هم جدا کرده و وجه تمایز بین ایندو می شود، آن است که اساس «مصرف» بر پایه نیاز حقیقی و طبیعی انسانهاست؛ در حالی که مصرف گرایی و مصرف زدگی در نیازهای کاذب و زیاده خواهیهای انسان، ریشه دارد.

در حقیقت، این نیازهای کاذب و غیر ضروری انسانهاست که آنها را به سوی انواع اسرافها و زیاده خواهیها سوق می دهد، و از آنها انسانهایی مصرف زده می سازد؛ نه نیازهای طبیعی و حقیقی آنها. بنابراین بر اساس مطالب بیان شده مساله اصلی تحقیق حاضر این است که آیا آموزش های دینی - اسلامی بر پرهیز از تجمل گرایی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد تاثیر دارد؟

۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

از جمله آسیب های جدی در جامعه ما، روحیه اسراف و مصرف زدگی است که با هیچ یک از آموزه های دینی و ملی ما سازگار نیست و با ضرورت های اجتماعی امروز کشورمان نیز مغایرت آشکار دارد. کشوری که یک انقلاب دینی را پشت سر گذاشته، آن هم انقلابی که با تکیه بر بازگشت به خویش اسلامی و ملی، هویت ملی و مذهبی را احیاء کرده است و داعیه تمدن سازی را دارد، این مسیر، مستلزم تولید ثروت، دانش و قدرت است. اما برخی غفلت ها و تحولات کشور را به مسابقه در مصرف و مصرف زدگی گرفتار کرده است. اهمیت رسیدگی به این آسیب بدان پایه است که رهبر معظم انقلاب، نسبت به آن چنین ابراز نگرانی می فرماید: «اینجور مصرف کردن در همه زمینه ها - در امور ضروری زندگی، در زیاده های زندگی، مصرف کردن بی رویه و بدون منطق و بدون تدبیر عقلانی، به ضرر کشور و به ضرر آحاد و اشخاص ما است. من از عموم مردم و به خصوص از مسئولین درخواست می کنم، خواهش می کنم که در این زمینه فعالیت خودشان را در این سال زیاد کنند، افزایش بدهند و برای اصلاح الگوی مصرف برنامه ریزی کنند» (هفته نامه صحیح صادق: ۱۳۸۸). مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) مصرف گرایی را عامل شکاف طبقاتی و بلای بزرگ جامعه دانسته اند و بخش های مختلف دولتی، تبلیغی و فرهنگی را به فرهنگ سازی روحیه قناعت و صرفه جویی در جامعه دعوت نموده اند و می فرمایند: «مصرف گرایی برای جامعه بلای بزرگی است. اسراف، روزبه روز شکاف های طبقاتی و شکاف بین فقیر و غنی را بیشتر و عمیق تر می کند. یکی از چیزهایی که لازم است مردم برای خود وظیفه بدانند، اجتناب از اسراف است. دستگاه های مسئول بخش های مختلف دولتی، به خصوص دستگاه های تبلیغاتی و فرهنگی - به ویژه صدا و سیما - باید وظیفه خود را بدانند، مردم را به سمت

قناعت و اکتفا و به اندازه لازم مصرف کردن و اجتناب از زیاده‌روی و اسراف دعوت کنند و سوق دهند. مصرف‌گرایی جامعه را از پا درمی‌آورد. جامعه‌ای که مصرف آن از تولیدش بیشتر باشد، در میدان‌های مختلف شکست خواهد خورد. ما باید عادت کنیم مصرف خود را تعدیل و کم کنیم و از زیاده‌ها بزنیم» (سنایی‌فر، ۱۳۸۸: ۳۷).

۳-۱- اهداف تحقیق

- تعیین تاثیر آموزش های دینی بر پرهیز از تجمل گرایی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد

۴-۱- فرضیه‌های تحقیق

- آموزش های دینی بر پرهیز از تجمل گرایی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد تاثیر دارد.

۵-۱- تعاریف مفهومی متغیرها

اسراف: واژه اسراف از ریشه «س-رف» و در لغت به معنی «تجاوز کردن و از حدّ گذشتن در هر کاری است که انسان انجام دهد» و در اصطلاح نیز به همین معنای عام استعمال می‌شود. یعنی به هر گونه زیاده روی در کمیّت و کیفیت و بیهوده گرایی و اتلاف و مانند آن اطلاق می‌شود. این واژه (با مشتقاتش) در قرآن ۲۱ بار ذکر شده و در معنای «از حدّ گذشتن در گناه و نافرمانی»، از حدّ گذشتن در «انفاق»، «زیاده‌روی در خوردن یا مصرف آنچه حلال است» و امثال آن بکار رفته است.

تبذیر: واژه تبذیر در اصل از ریشه «بذر» و به معنی پاشیدن دانه می‌آید، این کلمه در مواردی استعمال می‌شود که انسان اموال و یا نعمتی را که در اختیار دارد، به صورت غیر منطقی، مصرف کرده نابخردانه، آن را هدر بدهد.

مصرف: مصرف در اصطلاح اقتصادی عبارت است از «ارزش پولی کالاها و خدماتی که از سوی افراد خریداری و تهیه می‌شود.» برخی دیگر در تعریف مصرف می‌گویند: ثروت، منبع درآمد است و درآمد خالص (درآمد منهای استهلاک) به دو منظور استفاده می‌شود: بخشی از آن به انباشتن ثروت و پس انداز اختصاص می‌یابد و بخش دیگر، صرف تحصیل لذت می‌شود. آن قسمت از درآمد که صرف به دست آوردن لذت می‌گردد، مصرف نام دارد.

مصرف گرایی: مصرف گرایی به عنوان یک فرایند اجتماعی، بر مصرف مصرفی تکیه کرده و مصرف هرچه بیشتر کالاهای مصرفی، اعم از بادوام و بی‌دوام را مورد تاکید قرار می‌دهد. در این فرهنگ، افراد در خرید همیشگی کالاها و خدمات جدید، درگیر می‌شوند؛ در حالی که هیچ توجهی به نیاز یا عدم نیاز به این کالا و خدمات، قابلیت دوام آنها، مبدء تولید یا پیامدهای زیست محیطی تولید و مصرف آنها، نمی‌کنند. در واقع باید مصرف‌گرایی یا مصرف‌زدگی را از بین بردن یا صرف کردن از طریق به کار بردن و هزینه کردن بیهوده دانست.

صرفه جویی: صرفه جویی به معنای مصرف نکردن نیست؛ صرفه جویی به معنای درست مصرف کردن، بجا مصرف کردن، ضایع نکردن مال، مصرف را کارآمد و ثمربخش کردن است. اسراف در اموال و در اقتصاد این است که انسان مال را مصرف کند، بدون این که این مصرف اثر و کارایی داشته باشد. مصرف بیهوده و مصرف هرز، در حقیقت هدر دادن مال است.

۶-۱- پیشینه تحقیق

سیدی و علوی زاده (۱۴۰۱) تحقیقی با عنوان پیامدهای اشرافیت و تجمل گرایی مسئولان با تاکید بر آیه ۱۶ سوره اسراء، انجام دادند. یافته های پژوهش حاکی از آن است که تجمل گرایی و اشرافیت مسئولان موجب سرمستی و بی مسوولیتی آنان در قبال جامعه و دور شدنشان از مردم می شود. همچنین راه مصرف گرایی را در جامعه هموار می کند و انگیزه تولید را می گیرد و موجب وابستگی جامعه و زمینه ساز فساد و ظلم و فراموش کردن خداوند عزوجل می شود که هر یک از این عوامل به تنهایی برای عقب افتادگی و سقوط یک جامعه به خصوص جامعه اسلامی کفایت می کند.

کاظمی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان آثار زیان بار اسراف و مصرف زدگی و عوامل گسترش آن ها بیان می کنند که فرهنگ اقتصادی، نقش بسزایی در پیشرفت نظام جمهوری اسلامی دارد؛ در قرآن و حدیث، اسراف به هر گونه تجاوزکاری و زیاده روی گفته می شود و عملی است ممنوع و مورد خشم خداست. مصرف گرایی و زیاده روی در مصرف، مشکلات اقتصادی بسیاری برای جامعه ایجاد می کند. بر اساس یافته های پژوهش، زمینه های روانی و اخلاقی، عوامل اقتصادی، زمینه های اجتماعی و فرهنگ عمومی، زمینه های خانوادگی و استعمار بیگانه از جمله عوامل گسترش اسراف است. اگر در جامعه ای، تجمل گرایی و نمایش اشرافی گری، عادت مردم شود، اثرات سوئی در فرهنگ و سبک زندگی مردم خواهد داشت؛ لذا شایسته است در زمینه پرهیز از اسراف، روش زندگانی الگوهایی چون پیامبر (ص)، ائمه (ع) و بزرگان دین، مورد تاسی قرار بگیرد.

کرباسیان (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان جامعه و مصرف گرایی بیان می کند، نظر به اینکه حیات بشری بر عرصه گیتی، وابسته به منابع موجود کره زمین بوده و با توجه به محدودیت دسترسی به این منابع، بحث مصرف و اصلاح الگوی آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. به‌ویژه آنکه با گسترش زندگی شهرنشینی و افزایش دامنه فعالیت‌های تبلیغاتی رسانه‌های مختلف و تشویق به مصرف بیشتر کالاهای مصرفی، شاهد روند لجام گسیخته‌ای در مصرف انسان‌های معاصر هستیم. نوشتار حاضر می‌کوشد ضمن بررسی اجمالی در معنا و مفهوم مصرف، مصرف‌گرایی و اصلاح الگوی مصرف به تبیین برخی عوامل مصرف‌زدگی جوامع و آفات اسراف و تبذیر منابع خدادادی پرداخته و اشاره‌ای به پاره‌ای از توصیه‌های مرتبط اصلاح الگوی مصرف داشته باشد.

شمخانی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان بررسی ابعاد گوناگون اصلاح الگوی مصرف (مدیریت مصرف) به عنوان یکی از عرصه‌های تحقق حماسه اقتصادی، بیان می‌کند که اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف به منظور یکی از ابعاد تحقق حماسه اقتصادی برای جامعه از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است، به طوری که فرهنگ مصرفی مناسب، امکان سرمایه‌گذاری را فراهم می‌کند و از این طریق می‌تواند موجب رشد و توسعه اقتصادی جامعه شود. آنچه پدیده اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف را اولویت بخشیده، همانا اهمیت فاصله گرفتن از روند شکل‌گیری نوعی جامعه مصرفی است که الگوی مصرف در آن جامعه از شکل مصرف بهینه و منطقی منحرف شده است و فرهنگ مصرفی سیری‌ناپذیر مبتنی بر تجمل‌گرایی، اسراف و لذت‌طلبی بر آن حاکم گردیده است، به گونه‌ای که در چنین جامعه‌ای، انسان‌ها با مصرف، تنها به امید مصرف کردن زندگی می‌کنند. لذا پدیده مصرف‌زدگی که ویژگی آشکار چنین جوامعی است، ارمغان پیامدهای مصرف‌گرایانه نظام سرمایه‌داری، همسو با روند جهانی شدن در ابعاد اقتصادی و فرهنگی است که به واسطه رسانه‌های پرشتاب، دیجیتال و تکنولوژی‌های پیشرفته ارتباطاتی در گسترش اقتصاد جهانی و توسعه بازارهای مصرف ملی و بین‌المللی به ترویج فرهنگ مصرف‌گرایانه و تغییر رفتارهای مصرفی مردم پرداخته است. لذا نخست اهمیت و ضرورت اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف مورد بحث قرار می‌گیرد و پس از آن، ضرورت اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف از دیدگاه قرآن و روایات آورده شده است و در ادامه، نحوه شکل‌گیری و ترویج مصرف‌گرایی بررسی شده است و در پایان نیز پس از بحث درباره مصادیق اسراف و تبذیر و آثار آن، نتیجه‌گیری و پیشنهادها ارائه گردیده است.

سیدی نیا (۱۳۹۴) در پژوهشی با روش اسنادی، تحلیل محتوا و توصیفی، مصرف‌گرایی را از منظر آموزه های اسلامی بررسی کرده و نتیجه‌گیری می‌کند که مصرف به خودی خود پدیده ای مذموم نیست و اسلام نیز مسلمانان را برای تأمین نیازهای زندگی تشویق می‌کند، اما مصرف‌گرایی و هدف قرار دادن مصرف آثار منفی داشته، همسو با مفاهیمی چون اسراف، تبذیر بوده و از دید اسلام مذموم شمرده شده است.

۷-۱- نوع و روش تحقیق

روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی می باشد. از لحاظ هدف کاربردی است.

۸-۱- جامعه آماری تحقیق

جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد می باشد. برای اینکه نمونه مناسب و درخور توجه ای انتخاب شود از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است. حجم نمونه بر اساس روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای و با استفاده از فرمول کوکران ۲۰۰ نفر برآورد شد.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

سپس از بین افراد نمونه تعداد ۴۰ نفر در دو گروه پیش آزمون و پس آزمون دسته بندی شده و بسته آموزشی بر روی گروه آزمایش انجام شد. سپس از هر دو گروه پرسشنامه توزیع گردید و نتایج ثبت شد.

۹-۱- ابزارهای جمع آوری اطلاعات

در این پژوهش برای سنجش میزان تاثیر آموزش های دینی- اسلامی بر پرهیز از تجمل گرایی از پرسشنامه محقق ساخته ۲۱ سوالی و بسته آموزشی اصلاح الگوی مصرف استفاده شد. در این پژوهش، دانش آموزان منتخب با انتخاب یکی از اعداد: ۱، ۲، ۳ (کمترین میزان موافقت تا بیشترین میزان موافقت)، میزان موافقت خود را با هر گویه ها اعلام می دارند.

جدول ۱ خلاصه جلسات آموزشی

مباحث مطرح شده در جلسه در خصوص تعریف تفکر الگوی مصرف، مصرف گرایی، تجملات، اسراف و ... پرداخته شد. آشنایی با مفهوم اسراف و مصرف گرایی: با توجه به نهی شدید از مصرف گرایی افراطی و اسراف در دستورات و تعالیم اسلامی، می توان گفت بین مصرف و مصرف گرایی در جامعه تفاوت وجود دارد؛ چرا که «مصرف» به خودی خود عاملی مؤثر در تولید، رشد و توسعه اقتصادی است و موجب ایجاد تقاضا، عرضه و تولید می گردد. آنچه که مذموم و موجب هدررفتن منابع ملی است، مصرف نامناسب، نامتعارف و یا عدم برخورداری از الگوی صحیح مصرف در جامعه است که موجب مصرف گرایی، زیاده روی و تجمل گرایی در جامعه می گردد. از این رو، فرهنگ سازی مصرف بهینه و اصلاح زمینه های الگوهای مصرفی در کشور از ضروریات اجتناب ناپذیر است.	جلسه اول

جلسه دوم	نقش خانواده و اصلاح الگوی مصرف
جلسه سوم	نقش آموزش در اصلاح الگوی مصرف : در این جلسه به بیان نقش آموزش در اصلاح الگوی مصرف پرداخته شد.
جلسه چهارم	راهکارهای اصلاح الگوی مصرف
جلسه پنجم	فواید اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف و مصرف گرایی بیان شد

۱-۱۰- روشهای آماری تحلیل داده ها

پژوهش حاضر در دو سطح تحلیل شد. در سطح آمار توصیفی از شاخص هایی همچون جداول و نمودارهای توزیع فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد، و در سطح آمار استنباطی از آزمون هایی پارامتریک همچون آزمون t تک نمونه‌ای، آزمون همبستگی پیرسون، آزمون رگرسیون چندگانه و آزمون تحلیل کوواریانس استفاده گردید.

۱-۱۱- یافته ها

آموزش های دینی- اسلامی بر پرهیز از تجمل گرایی در دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان لامرد تاثیر معناداری دارد.

جهت بررسی این فرضیه از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده گردید. در جدول شماره ۲ آماره توصیفی برای آموزش های دینی و آماره لَوْن برای بررسی همگونی واریانس گروه ها نشان داده شده است. با توجه به جدول مشخص می شود که میانگین گروه کنترل برابر با ۳,۲۵ و گروه آزمایش برابر با ۴,۲۸ می باشد. مقدار میانگین کل برای این دو گروه برابر با ۳,۸۳ می باشد. در قسمت دوم جدول آماره لَوْن برای بررسی همگونی واریانس دو گروه مشخص شده است. در این آزمون چنانچه سطح معنی داری بیشتر از ۰/۰۵ باشد می توان گفت که واریانس گروه ها از تجانس برخوردار است. نتایج به دست آمده برای این فرضیه نشان می دهد که مقادیر معنی داری در هر دو گروه بیشتر از سطح معنی داری مورد نظر (۰/۰۵) می باشد. لذا واریانس دو گروه متجانس می باشد که پیش فرض اصلی برای تحلیل کوواریانس می باشد.

جدول ۲: آمار توصیفی و آزمون لَوْن جهت بررسی همگونی واریانسهای دو گروه

سطح معنی داری	درجه آزادی (د ف)		آماره لَوْن	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	گروه ها
	Df2	Df1					
.۲۸۷	۳۸	۱	.۱۷۳	۰.۵۷۱	۴,۲۸۶	۲۰	گروه آزمایش

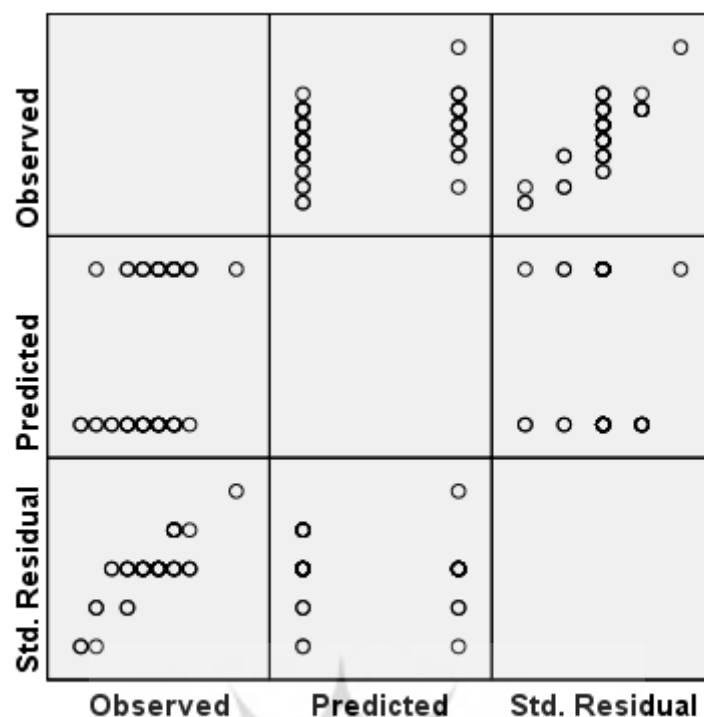
گروه کنترل	۲۰	۳,۲۵۸	۰ ۴۹۳	۰.۱۲۴	۱	۳۸	۰.۳۱۹
مقدار کل	۴۰	۳,۸۳۱	۰,۴۶۴				

اکنون برای بررسی معناداری تفاوت های مشاهده شده در متغیر های وابسته دو گروه (ضمن کنترل اثر پیش آزمون) که از متغیر مستقل آموزش های دینی ناشی شده اند به جدول آزمون اثرات بین گروهی مراجعه می شود. نتایج حاصل از تحلیل کوواریانس چند متغیره در جدول ۳ نشان می دهد که بین میانگین نمرات پس آزمون دو گروه در آموزش های دینی ، با کنترل اثر پیش آزمون تفاوت معنی داری دیده می شود. بدین ترتیب با توجه به نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره می توان گفت آموزش های دینی- اسلامی تاثیر معنی داری بر پرهیز از تجمل گرایی در دانش آموزان داشته است.

جدول ۳: آزمون تحلیل کوواریانس جهت مقایسه میانگین دو گروه کنترل و آزمایش

گروه ها	مجموع مجذورات	درجات آزادی	میانگین مجذورات	F مقدار	سطح معنی داری	ضریب اتا
پیش آزمون	۲۱,۲۰۴	۱	۲۱,۲۰۴	۸۷,۲۱۴	.۰۰۰	.۴۳۷
گروه ها	۱۸,۲۴۱	۱	۱۸,۲۴۱	۵۱,۲۸۴	.۰۰۰	.۲۳۸
خطا	۱۲,۲۱۳	۳۸	.۳۲۱			

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Model: Intercept + goroh

نمودار ۱ مقایسه میانگین های بین گروهی

۱۲-۱- نتیجه گیری

می توان گفت که هدف اصلی آموزش دینی در همه زمان ها، پرورش اخلاق و کردار افراد بوده است، لازمه این امر آشنایی با ارزش ها است؛ بنابراین، تابع کردن برنامه های آموزشی و تربیتی بر مبنای ارزش های معین و مورد تأکید فلسفه تربیتی هر جامعه امری اساسی است. امروزه و به خصوص در جامعه دینی ما، این مبنای فلسفی اهمیت خاصی دارد؛ چرا که جامعه ما، بر پایه ارزش ها قرار دارد. لزوم آموزش این ارزش ها به بهترین گونه، چه در شکل آموزش رسمی و چه از راه آموزش های غیر رسمی، امری واضح و اساسی است. این نکته، به خصوص در آموزش های دینی به دلیل ارزشی بودن آن مهم تر است و باید به آن توجه بیشتری شود. آموزش های دینی بدون توجه به جنبه های اخلاقی و تربیتی ناقص است؛ به عبارت دیگر، ارتباط تنگاتنگی بین اخلاقیات و تربیت دینی وجود دارد. الگوی مصرف درست نیز یکی از مباحث مهم اخلاقی است که در سایه تربیت و آموزش های درست دینی می توانند، اثربخش و اصولی انجام گیرد و درونی شود. اسلام از یک سو راه مصرف را برای انسانها باز می گذارد تا دنیایشان سامان پذیرد و زندگی به

کامشان گوارا شود، واز سوی دیگر، کاملاً مراقب است که مسئله مصرف از جاده اعتدال و شرع خارج نشود، و بدین گونه آخرت آنها نیز آباد شود. و از آنجا که اصل مصرف با غریزه و طبیعت انسان همسو است و انسان به طور طبیعی و غریزی به مصرف گرایش دارد، آموزش های دینی درباره توصیه به مصرف، چندان نیازی نمی بیند؛ اما از آنجا که همواره لذت مصرف می تواند زمینه ساز انواع لغزشها، اسرافها و فخرفروشی ها باشد، ضرورت اصلاح الگوی مصرف، توصیه دائمی آموزه های قرآنی و روایی می شود، تا بر اثر رعایت این اصل انسان ها بخصوص در سنین مدرسه هم از اصل لذت مصرف باز نمانند و هم از مصرف زدگی دور بمانند و در نتیجه بر اثر سامان دادن به مصرف خویش، خوشبختی دنیا و آخرت را در خویش گرد آورند. لذا آموزش های دینی می توانند با آموزش اصول صحیح مصرف بخصوص فرهنگ سازی آن، شیوه درست مصرف کردن را از ابتدا و در سنین ابتدایی در بین دانش آموزان فراگیر کند.

۱-۱۳- پیشنهادها

- پیشنهاد می شود، معلمان در جلسه شورای معلمان به صورت هماهنگ و با در نظر گرفتن اقداماتی با توجه به وضعیت مدرسه و دانش آموزان شیوه درست آموزش مصرف تدوین کنند.

- استفاده از مراجع دینی در مدارس و در راستای آموزش های درست مصرف کردن مطابق با قوانین و اصول اسلام و کتب دینی
- برگزاری مسابقات مختلف برای معلمان توسط ادارات آموزش و پرورش و بررسی راههای موثر و پیشنهادات معلمان در ترویج فرهنگ صحیح مصرف و انتقال آن به دانش آموزان
- پیشنهاد می شود، دروسی با عنوان شیوه صحیح مصرف در زندگی و در مدرسه در نظر گرفته شود و یا روش اصولی آموزش داده شود.

منابع

- ایروانی، جواد، (۱۳۸۴)، اخلاق اقتصادی از دیدگاه قرآن و حدیث، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی(ع).
- بقائی، حسین، قهرمانی فرد، کامیار، (۱۳۸۸)، «جهانی شدن مصرف گرایی و نقش آموزش و پرورش در اصلاح الگوی مصرف». مهندسی فرهنگی. سال چهارم. ص ۶۰.

- حکیمی، محمد، (۱۳۹۰)، معیارهای اقتصادی در تعالیم رضوی، قم، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم.
- راز نهران، فیروز، (۱۳۹۲)، الگوی مصرف، مؤسسه نشر شهر.
- سیدی، اکرم السادات و علوی زاده، سید محمد، (۱۴۰۱)، پیامدهای اشرافیت و تجمل گرایی مسئولان با تاکید بر آیه ۱۶ سوره اسراء
- سنایی‌راد، رسول، (۱۳۸۸)، «مصرف زندگی نماد از خود بیگانگی انسانی». فصلنامه تخصصی اقتصاد اسلامی، شماره اول، ص ۹.
- شمخانی، اژدر، نادر بیگدیلو، آریان، & درویش، عسگر. (۱۳۹۴). سبک زندگی دینی (مطالعه موردی؛ تحلیلی بر عوامل اسراف و مصرف‌گرایی). سراج منیر، ۶(۱۹)، ۴۹-۷۸.
- کاظمی، مهدی و منصورزاده، فاطمه و نظریان، محمدرضا، (۱۳۹۶)، آثار زیان بار اسراف و مصرف زدگی و عوامل گسترش آن‌ها، همایش ملی اقتصاد دانش بنیان معبر اقتصاد مقاومتی، تهران.
- نواصر، مجید، (۱۳۸۹)، «بهره‌وری و اصلاح الگوی مصرف، مقدمه همت مضاعف و کار مضاعف»، هدایت. سال دهم. شماره ۱۰۴.

Investigating the effect of religious-Islamic education on abstinence from luxury in Elementary school students of Lamard city

Masoumeh Rezaei

Senior expert in educational management, Lamard Branch, Islamic Azad University, Lamard, Iran

Abstract:

The present study was conducted with the aim of investigating the effect of religious-Islamic education on abstinence from luxury in elementary school students of Lamard city. This research is applied in terms of purpose, and in terms of the method of data collection and the degree of control of variables, it is a descriptive-survey type of research. The population studied in the current research includes all elementary school students in Lamard city. Morgan's table was used to determine the sample size and 200 people were selected as a sample. A researcher-made questionnaire was used to collect information. In general, at the level of descriptive statistics, indicators such as frequency distribution tables, mean and standard deviation were used, and at the level of inferential statistics, tests such as one-sample t-test, one-way analysis of variance and correlation test were used. The results of multivariate covariance analysis showed that there is a significant difference between the average post-test scores of two groups in religious-Islamic education, with the control of the pre-test effect. Thus, according to the results of the multivariate covariance analysis, it can be said that religious education has had a significant effect on reducing luxury in students.

Keywords: religious-Islamic education, luxury, elementary school students, Lamard city